

UNITARIUS ÉRTESÍTŐ

ALAPITÓTTA JÓZSAN MIKLÓS

TARTALOM

Püspök úr ujévi Szózata,

Lement a nap

(elbeszélés Dávid Ferenc
haláláról)

Toroczkó és népe

Biblia olvasása közben

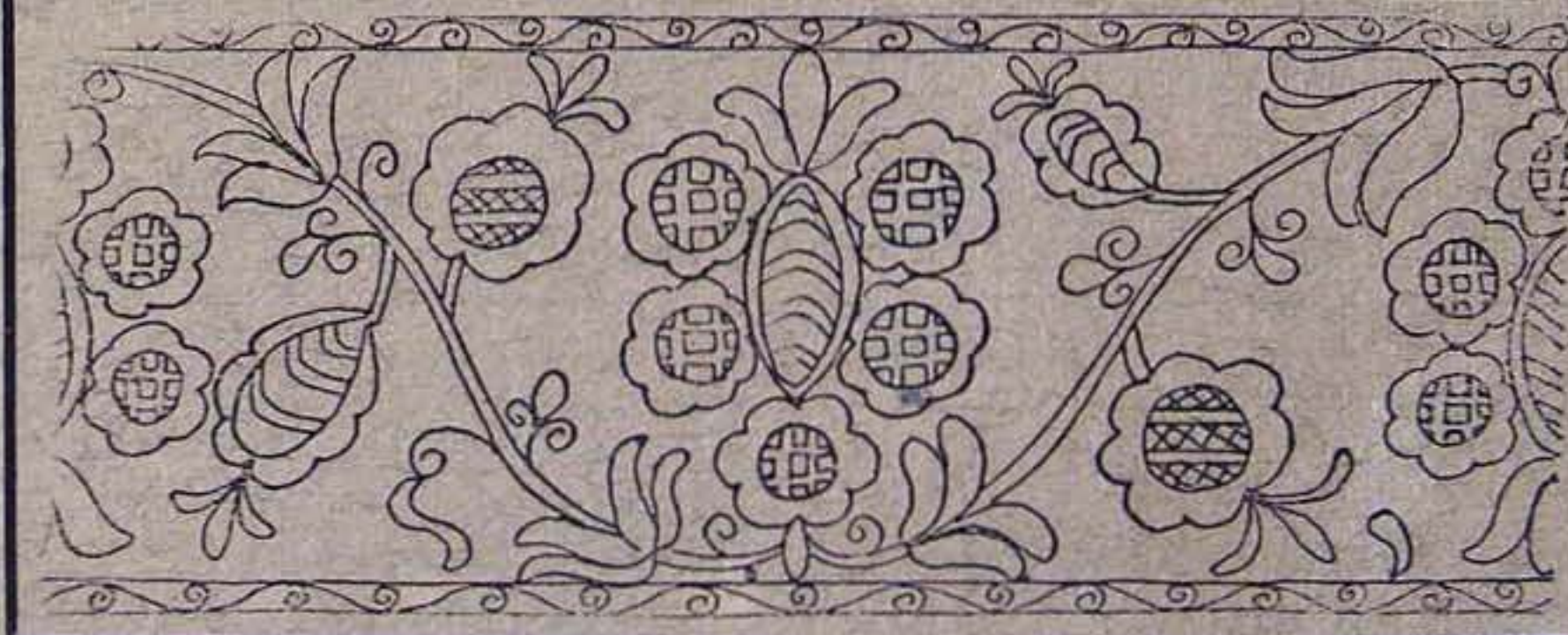
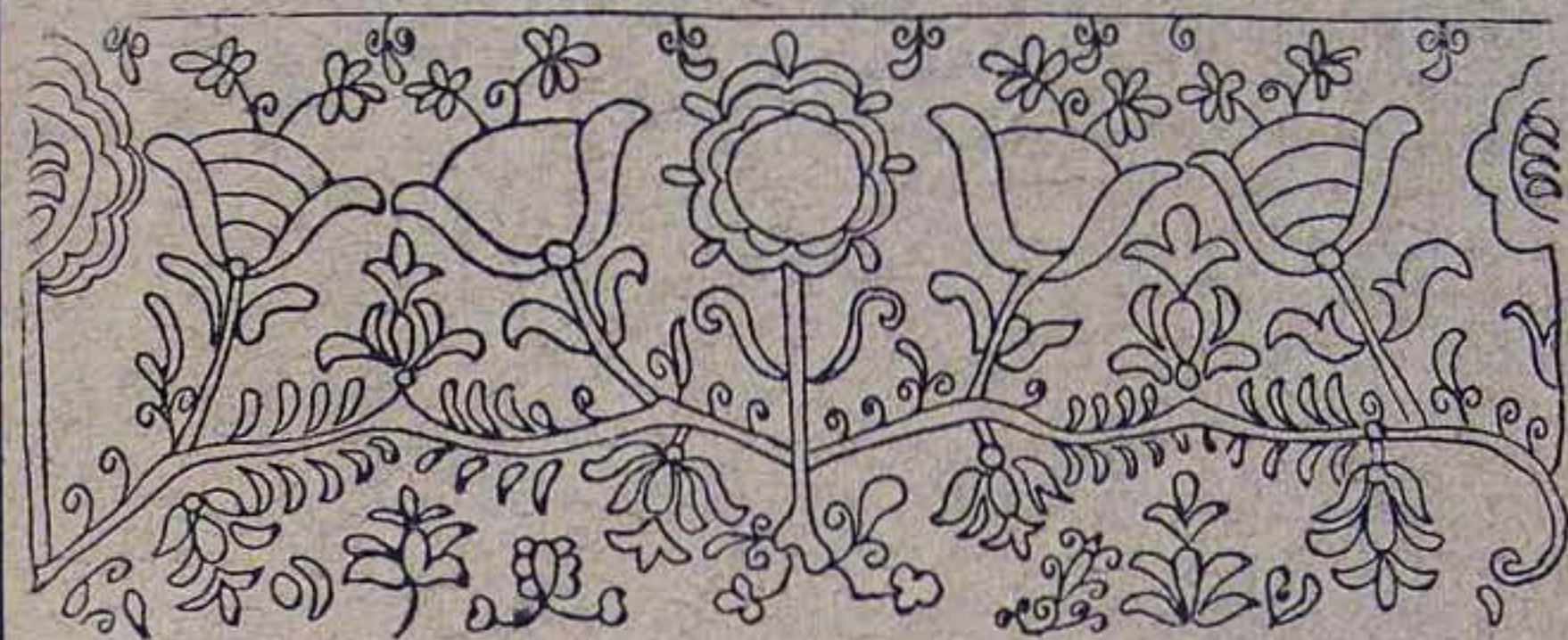
Milyen legyen a budai
* templom

3,000.000 unitárius

Könyvszemle

Az olvasó írja

Hírek.

„És egybegyűjtöm őket mindenfelől és
beviszem őket az ő földjükre!“ (Ezék. XXXVII. 21.)

EGYRŐL — másról

A BUDAPESTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG KEBLI TANÁCSA határozatilag kimondotta, hogy az Unitárius Értesítőt minden adófizető hívünknek küldjük meg, ezáltal előfizetőnké tévén őket. Fogadják hiveink lapunkat szeretettel, mert a főváros nagy kiterjedése miatt csak ez az eszköz áll rendelkezésünkre, hogy állandó és közvetlen összeköttetésben maradjunk hivek és vezetőség egyaránt.

3.000.000 unitárius él a Fülöp (Philippi) szigeteken. A történelmi unitarizmustól egészen függetlenül alakult meg a Független Filipino Egyház. Midőn a szigetek népe fejlődésének egy magasabb fokára érkezett, felébredt lelkében a vágy a szabadság után. Hosszas küzdelmet folytatott az idegen (spanyol) elnyomás alól való felszabadulásáért. Szabadságharcát azonban leverték. De a szabadság után való vágyát elpusztítani már nem lehetett s a veszített szabadságharc után teljes erővel indult meg a szellemi téren való szabadságharc. Szabadságvágyuk elsősorban vallási téren nyilvánult meg. Egész küzdelmük csaknem egybeforrt Gregorio Aglipay Y Labayan nevével, ki első pillanattól kezdve vezetője a mozgalomnak. Egyike azoknak, kik először tiltakoznak a dogmák örökérvényű merevsége ellen. Rómában való közbenjárásuk nem sikerült s így elszakadtak a római katolikus egyháztól. Főpappá Aglipay-t választják meg, ki 1902-ben aláírja a híres „Third epistle” c. okmányt, mely a Független Filipino Egyház megalakulását jelenti be. Aglipay érseki rangot visel s mint ilyen az egyetlen unitárius érsek. Külsőleg meghagyják a hierarchiát. 12 püspökük és alattuk esperesek és papok vannak. Istentiszteletük és templomaik emlékeztetnek a katolikus istentiszteletre és templomokra, de hitelveik megegyeznek a mi hitelveinkkel. 1908-ban adják ki a „Biblia Filipina”-t, az első filipino nyelvű szentírást. Hitvételeik megállapításánál nem a hagyományt, hanem az értelmes ítélőképességet fogadták el elvként. Kapcsolatot keresnek más szabadelvű keresztény egyházakkal is és 1930-ban Aglipay és két püspöke az amerikai unitáriusokat látogatják meg s nemsokára felvételük magukat a Szabadelvű Keresztények Nemzetek-közötti Szövetségébe, melynek a Magyarországi Unitárius Egyház is tagja. Aglipay nagy rokonszenvvel viseltetik az erdélyi unitáriusok iránt, melynek — mint mondja — történelme, éppen a megpróbáltatásokban, hasonlatos az övékéhez.

K. G.

(A Filipino Egyház történelmét magyar nyelven Szent-Iványi Sándor írta meg „A mi unitárius örökségünk” c. könyvében.)

A címkép a torockói unitárius templomot ábrázolja, alul és felül a híres torockói motívumokkal. (Rajzolta: Kereski Gábor.)

A címkép Torockót ábrázolja. Erdély szívében, Aranyosszék déli részében, kopár sziklák és zöld erdővel borított hegyek között él egy századokon át küzdő, de törhetetlen ellenállással megáldott nép, a torockói.

A varázslatos szépségű Székelykő mélyén fekvő Torockó ősi település. Nevét valószínűleg a tarackból nyerte, mely vassalakat jelent. A hegyeiben rejlő ércek már a rómaiakat is magukhoz vonzották s itt telepedtek meg a honfoglaló magyarok is. A tatárjárás fergetegeiben a Székelykő várába vonultak a hős ellenállók, míg megmentésükre a kézdí székelyek megérkeztek. Hősiességükért III. Endre 1291-évi oklevele szerint nemességet nyertek. Az ősz magyar települökhöz még az Árpádok korában felső Ausztriából (Eisenwürzel) német bányászok jöttek be, kik a magyar környezetben teljesen magyarrá lettek s ugyancsak magyar nemesekké váltak. A torockói családnevek közül az Ekárt, Botár, Zsakó stb. nevek is ilyen eredetűek. A szorgalmas és öntudatos torockói nép a XV. században fortélyos úton a Torockói család uralma alá került. A jogtalanul jobbágyosorba került nép hiába küzdött a felszabadulásért. 1702 egyik éjjelén Rabutin tábornok bosszúból vérfürdőt rendezett. A felszabadulás 1848-ban következett be, előbb azonban egy újabb veszedelemtől kellett megszabadulniuk. A város ifjúsága távol a honvédségnél szolgált. Ezt kihasználva a hegyekben élő oláhság körülfogta a várost. A hagyomány szerint éjjel a torockóiak dobokkal és trombitákkal kiosontak a városból s a Székelykő felől óriási dobpergetéssel és trombitaszóval közeledtek, mintha a megmentő honvédség nagy serege érkezett volna meg. A csel sikerült, a megrémült oláhság szerteszéledt, a torockói nép pedig megmentődött. — A szenvedések kora azonban még ma sem zárult le. A hegyektől körülvelt nép élte és éli küzdelmes életét. A bányászattal már régen felhagytak, később áttértek a gazdálkodásra.

Történelmének legérdekesebb kora az, mikor a város egységesen és együttesen unitárius hitre tér az 1580-as években. Ugyanakkor iskolát is alapít, melynek híres vezetői évszázadokon át különös szellemi magaslaton álló népet teremtettek. Messze földön híressé vált tarka díszekkel és himzésekkel ékes viseletükben mennek vasárnaponként hófehér templomukba. Örök emléket állított a torockóiaknak Jókai Mór az Egy az Isten című regényében.

Torockó több nagy hírű püspököt adott az unitárius egyháznak. Papjai közül Torockói Máté, Járay János váltak püspökké. Innen származtak: Koncz Boldizsár, Lázár István, majd pedig Kriza János püspök, a székely balladák híres gyűjtője. Végül ugyan csak Torockó papja volt József Miklós mostani püspök urunk is.

A megpróbáltatások idejében Torockó történelme és szelleme él bennük. Sohasem elernyedni, minden küzdelemben kitartani és megmaradni! Dr. Sy.

UJÉVI SZÓZAT

Kedves Atyámfiak! — Isten kegyelméből ismét egy új esztendő küszöbén állunk. Imádságos érzések között gondolunk vissza a letűnt időre, amelyet magunk mögött hagytunk; s szent vágyakozással és gyermeki bizalommal tekintünk a bizonytalan jövőbe, ahol a mi emberi sorsunk a jóságos atyai Gondviselés oltalma alatt áll... Ami elmúlt, azt számon tartjuk s hálatelt szívvel ismerjük el a csendes, családi örömet, amelyben részünk volt az elmúlt év folyamán; s lehajtott fővel és alázattal hordozzuk a bánatot és a veszteséget, amely itt-ott mindannyiunkat meglátogatott.

A mai nehéz időkben csak csüggedetlen lelki erővel, és törhetetlen hittel állhatunk meg a mi megbízásunkban, amelyet Isten szent kezéből vettünk. Akár vezető helyet töltünk be, akár kisegítő munkások vagyunk, dolgozzunk serényen, fáradhatatlanul; mert minden elmulasztott óra, vagy könnyelmű pillanat helyrehozhatatlan kárt jelent az egyház és a nemzet háztartásában. Már pedig a felelősséget, amely ezzel együtt jár, senki se tolhatja a másokra; mert kicsinyek és nagyok egyaránt felelősök vagyunk a jövő és a saját lelkiismeretünk ítélőszéke előtt.

Népünk körében a két Homoród mentén több gyülekezetünket meglátogattam s az ott tartott presbiteri konferencia tanulságos emléke mind a mai napig élénken foglalkoztatja az én lelkemet. Oh, milyen szép is, a zsoltáríró szerint: „az Atyafiknak békeességben való együtt lakozásuk!”

Ilyen értelemben találkoztunk az abásfalvi Kultúrház avatáson is, ahol az országzászló ünnepélyes felvonása ugyanazokat a magasztos egyházi és hazafias érzéseket váltotta ki a résztvevők szívéből.

Háromszékmegyei körútunk — a nagy alapító Berde Mózsza szülőházának kegyeletes meglátogatását is ideértve — örökre felejthetetlen marad a ma élő nemzedék előtt. Együtt voltunk. Együtt imádkoztunk. Együtt lelkesedtünk ősi unitárius hitünk szépségén és tisztaságán. Együtt zengedtük szárnyaló énekeinket. És együtt köszöntöttük az újonnan kereszteltek kisdéd csoportjait, akikre jövőbelátó, bizakodó lélekkel kértük a mindenható Istennek szent áldását. Hisszük, hogy jó magyarok és jó unitáriusok lesznek; s lelkünk mélyén meg vagyunk győződve arról, hogy hitbeli meggyőződésük és hazafias kötelességérzetük sohasem fog ellentétbe kerülni egyik a mással. Mert unitáriusnak lenni és magyarnak lenni: mindig egyet jelentett, mindig ugyanaz volt s joggal várhatjuk és meg is követeljük az utánunk következő nemzedéktől, hogy ezt a századok által megszentelt hagyományt csorbítatlanul megőrizze.

Erre a kipróbált erényre, erre a nemesveretű hazafiságra, erre az áldozatkész egyházas szellemre, most — a körülöttünk mindenütt dúló s minket is majdnem elnyeléssel fenyegető világháború ötödik lustrumában — ugyancsak szükségünk van. Szükségünk van azért, hogy a mende-mondák és rémitgetések miatt meg ne inogjon a mi belső frontunk; hogy a maga önmérsékletével és megfontolt nyugalomával erőt sugározzon magából a külső front felé is... Nem különben pedig éjjel és nappal vívja a maga szent harcát az ezeréves határokért, amelyek a Teremtő szent Úristen telekkönyvében mozdíthatatlanul vannak megállapítva.

Amidőn erről vallást teszek, egyúttal hálatelt szívvel köszönöm meg az ég Urának, hogy lelkipásztori szolgálatomban az unitárius Anyaszentegyház kötelékében mind ez ideig megtartott és megsegített s megengedte, hogy az Ő szent Fiának, az Úr Jézus Krisztusnak nyomdokában járva, — „szemtől-szemben” is találkozhasam Ő szent Felségével.

Ez az én örömem. Ez az én dicsekedésem... E szent találkozó jegyében kérem az Örökkévaló Egy Igaz Istennek atyai áldását minden rendű és rangú testvéremre, a házi tűzhelyekre, a templomokra és iskolákra, a csendes hótakoró alatt pihenő barázdákra Erdély bércei közt és a nagy magyar Alföldön.

Fogadjátok mindannyian, az Új Esztendő reggelén főpásztori üdvözetemet.

JÓZAN MIKLÓS
püspök.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Mindazon kedves Híveimnek és jóbarátaimnak, akik a szent Karácsony és az Újév alkalmából megtisztelték üdvözlő soraikkal, ezúton mondok hálás köszönetet; kívánva egyúttal magam és családom részéről is kinek-kinek minden jót, áldott Ujesztendőt. Kolozsvár, 1944. I. 3. Atyafiságos szeretettel: Józán Miklós, püspök.

Lapunk minden kedves olvasójának

Istentől megáldott boldog újévet kívánunk.

L E M E N T A N A P

ELBESZÉLÉS.

Hullott az eső a dévai várra. A kanyargós úton felfelé kocogó lovas verte irgalmatlanul. A Maros felől időnként szélroham indult, s lovat és lovasat gorombán szembe öklözött. A lovas káromkodott. Fekete arcú ember volt, amolyan cigány fajta; a szilaj kiáltás azonban, amivel lovát ösztökélte, magyarnak mutatta mégis. Habár, soh'se tudja az ember! A fejedelemség megszilárdulása egyszerre tömegesen vonzotta Erdélybe a lengyel, moldvai és balkáni részek meneküljeit, de németek, csehek, morvák és olaszok is jöttek. S mert idebent biztonságra találtak, pár évtized alatt lemagyarkodták a régieket.

Az eső hullott, a csapzott szőrű ló fujtatva kapaszkodott s a lovas káromkodott. Igazi infernális scena! — mint ahogy Heltai uram mondaná a „Száz fabula”-ban.

Mikorra azonban a szél és eső egyesült erővel végkép megvakíthattak volna lovat és lovasat egyaránt, egyszerre hatalmas bástya terpeszkedett elő az úton, s benne vasalt tölgyfakapu. A lovas megállította a lovát s felnézett a bástyafokra.

— Persze! — mérgelődött. — Elbujt az eső elől a nyavalyás. — Aztán kieresztette a hangját: — Kaput, hééé!

Valamelyik pillérzet mögül mihamar megjött a felelet: — Kinek, hééé!?

— Ádám Jánosnak! — ordította a lovas, nem annyira a távolság, mint inkább az eső és szél miatt.

— A dok'oréé? — jött ismét a széltorzított kérdés.

— Azééé... vesznél meg! — mérgelődött a lovas, de a mondat második felében már jóval csendesebben. Mert nem jó megharagítani a strázsát, még itt hagyja az embert állni az esőben, szélben.

Nehéz gerendák zuhogása hangzott, s aztán kis oldalkapu nyílt meg a nehéz tölgyfaalkotmányban. Akkorra csupán, hogy ló és lovas épen befért. De azért tanácsos volt a fejét jócskán meghajtani. Bent a boltozatos ívek alatt az ázott lovas lóról szállott, s míg átadta az egyik ka-

tonának, sebtében megkérdezte tőle:

— Merre találandom tisztartó uramat?

— Amott látám a palotán — felelt szüszavúan a kérdezt, s azzal elvezette a lovat, rábízván a lovasra, hogy találjon fel a palotára egyedül.

Az aztán fel is talált, nem volt szüksége vezetőre. Eleget járt ide az utóbbi hónapok alatt.

A palota egyetlen termében hatalmas nyitott tűzhelyen lobogott a tűz, rövid, testes magyar melengette vele a hátát.

— Aggy Isten, tisztartó uram! — köszöntötte a lovas vidámkodó hangon. — Szél hozott, eső eresztett, mint amolyan igazi garabonciást.

A tisztartó kelletlenül szemlélte végig a jövevényt, aztán csak ennyit mondott: — Fogadj Isten.

— No, szívesebb fogadtatást is látték már életemben — humorizált a másik, de mert igen ázott volt a fellegajtója, hát inkább azt vetette le. Aztán kezét-lábát a tűznek ajánlva, beledobta magát egy medvebőrös karosszékebe. — Mi hír országháborító, istenkáromló rabunkról, a drágalátos Franciskus mesterről? — fordult a tisztartóhoz.

— Ilyes rab nincs a várban — válaszolt nyugodtan a kérdezt.

— Nincs-é? — ijedt meg hirtelen a jövevény — csak nem szökött meg! Vagy talán... meghalt volna?

— Amióta tisztartó vagyok, nem szökött meg rab ebből a várból, — felelte önérzettel a tisztartó. — S nyár óta nem kellett temetnünk egyszer is.

— Hát akkor mi lett véle? Mondja már gyorsan, tisztartó uram.

— Nem tudom, kiről beszéle Ádám uram. Országháborító, istenkáromló rabom nincsen. Van ugyan a várban egy halódó agg, ki reggel, délben és este Istent imád, s akit mindenki lamentál. Ama szuperintendens úr Kolozsvárról. Bizonyára nem órála beszél, Ádám uram.

Ádám János úgy szívta be a levegőt, fényes fehér fogai között, mint aki valami nagyon gorombát készül mondani, de aztán meggondolta magát:

— Már majd' megijedtem. Aláírá-e már a reverzálist?

A tisztartó rántott egyet a vállán:

— Minek kérdez ilyeneket, Ádám uram?

— Aláírás, vagy nem írá alá? — csattant fel a másik, s fekete képéből úgy villogtak elő a szemei, mint-ha szúrásra kész, köpönyeg alatt rejtegetett török lettek volna.

— Nem írá alá — hangzott a nyugodt válasz.

Ádám János nagyot csapott öklével a széke karfájára:

— Hogy a poklok tüze szakadna nyakába a nyomorultnak! Hát mindig mászkáljak még ebbe a megveszekedett várba! Hiszen csak hálni jár belé a lélek, mit jelent már neki az az egy aláírás?

— Nyilván a becsületét — vélte a tisztartó csendesen.

Ádám János arca piszkos hamuszínre sötétedett a felindulástól:

— István tisztartó uram — tagolta **metsző hangon** — kigyelmed cimborázik azzal a rabbal, kit ország foglyaként, közbéke háborításért hozának ide. A doktor úr igen fog örövendezni, ha megjelentem néki.

A nehéz indulat vörösre festette most a tisztartó arcát:

— Én a doktor úrnak számot adni nem tartozom. Fejedelem urunk küldé ide, Önagyságának felelendek, ha kell, senki másnak! Tudja meg ezt Ádám uram, amíg jó dolga van.

A másik meghunyászkodott az erélyes hangra, s modort változtatt:

— Ej, ej tisztartó uram, mire jó ez a heveskedés. Nem akarám én bántani kigyelmedet. Éppen, hogy jó akaratból figyelmeztetém a doktor urra. Tudja, hogy grata persona ő fejedelem urunk önagyságánál most is, kár lenne megharagítani. Ha meg kedvére tennénk, tud ő jutalmazni is, meghiggye kigyelmed.

— Megélek én a doktor úr jutalma nélkül is! — vágta oda a tisztartó még mindig haragosan.

— No, no, tisztartó uram, no, no! Megél az ember, megél, mert a vára alatt kujtorgó cigány is megél valahogy. De hogy él meg az ember,

az ám a fontos. Tisztartó uramnak családja van, gyermekei vannak, mindegy volna vajjon, hogy mit hagy rájuk, mikor az idő elérkezend? Pedig a doktor úr nem szük markú ám, azt megmondhatom. — Most izgatott suttogásra halkult a hangja: — Ismeri-e Polyánkán a megnótázott Bojáki uram birtokát? Szép birtok, tisztartó uram, igen szép birtok. Aztán meg, zokon ne vegye, most csak így emlegetik tisztartó uramat: István tisztartó uram. Dónációsó levél is jár a birtokkal, azt tudja-e, tisztartó uram!

Csend lett. Darabig egyikük sem beszélt. Aztán mintha csak magának szólott volna, ennyit mondott a tisztartó csendesén: — Tudom... én... azt.

— No látja, tisztartó uram — csapott reá a másik diadalmasan. De nem folytathatta tovább, mert ajtó nyílt, s jóképű fiatal legény lépett be rajta.

— Mi kéne, Isti? — vetette oda a tisztartó a belépőnek.

— Jelenteni jöttem tisztartó uramnak... — kezdte a kérdező, de ahogy meglátta Ádám Jánost, elhallgatott.

— Később, fiam, most dolgom van, látod — intette barátságosan a tisztartó.

— Dehogy, dehogy, tisztartó uram, — ugrott fel székéről fekete arcú Ádám János, — világért sem, tisztartó uram. Miattam ne inkommodálják magukat. S nekünk meg semmi titkunk nincs Királyfalvi István deák uram előtt. Ugyis keresém tekegyelmedet, deák uram, fejedelem urunk önagsága meghagyta szigorán, hogy kérdezzek deák uram után, merthogy igen kedvelt tekegyelmed perszónája fejedelem urunk gráciájában, aminthogy mindnyájunknál is, persze.

A diák hidegen nézett a hizelgőre:

— Mikor beszéle önagságával tekegyelmed?

— Én... azaz hogy..., hogy pontos legyenek, nem én beszélék éppen, hanem... igen, a doktor úr. Ő is igen nagyon perszvadeálná deák uramat, hogy segítsen nekünk...

— Ej! — vágott most közbe a tisztartó. — Nem tartoznak ezek az ügyek deák uramra.

— De bizony nagyonis rátartoznak, — bizonykodott a másik. — Ökegyelme van legtöbbet a mi, hm,

rabunkkal, minthogy kegyeskedett vállalni mellette az inaskodást. Ámbátor igazán nem ilyen előkelő urfi-nak való az. Mondottam is a doktor úrnak...

— Magam istanciájára történt — legyintett a deák. — Nem is bánám meg soha.

— Nota bene, a reverzálisról beszélgettünk éppen — sietett ütni a vasat Ádám János. — Rövid kis reverzális az egész, nincs benne más, simpliciter csak annyi, hogy Franciskus mester deklarálja, tanait, melyekkel ország békességét turbálja, revokálja. Alig pár szó. Igazán nem nagy dolog, s utána békessége lenne mind neki, mind családjának, s mind a hazának.

Királyfalvi fiatalos hévvel fordult a beszélő felé:

— S igazán úgy gondolja tekegyelmed?

— Hogy azután békessége lenne? A doktor úr szavát hozom...

— A doktor úr szava! — legyintett kicsinylően a deák. — De nem ezt kérdezem, hanem amit azelőtt szólott. Valóban úgy gondolja tekegyelmed, nem lenne nagy dolog azt a reverzalist subscribálni?

— Persze, hogy nem nagy dolog. Kenyerének javát megevé, harcát megharcolá, roncs, nyomorult ember már öki gyelme. A reverzálissal nyugalmat vásároland magának...

— Lelkiösmeretet nem lehet „vásárolni”, Ádám uram — felelt a deák. — A lelkiösmeret nagyobb úr mint a test nyugalma. Mármint-hogy annál, akinek adott lelkiösmeretet a Mindenható.

— Lelkiösmeret, lelkiösmeret! — tört ki Ádám János. — Hát az országnak békessége, a nép nyugalma, a közrend?!

— Ki bántaná a közbékességet? — csodálkozott a deák. — Csak nem ez a haldokló, szelíd aggastyán? Magam tanusíthatom, senkivel kívülről nem találkozik, levelet nem ír, üzenetet nem küld, hogy bántaná ő az ország békességét — most már?

— Bántja, igenis bántja. Hogy él, hogy rabságban van, s hogy nem voná vissza, azzal bántja. A diéta előtt sem voná vissza! Hiába kérlelé mind uram, mind Faustus doktor. Hiába perszvadeálták a tanácsurak, nem voná vissza. Pedig beszélni se

tuda, olyan nyomorult vala már öki gyelme. Csak a fejével inte, vagy suttoga a veje fülébe, hogy az mondaná meg helyette: kitarat tanítása mellett, ha belepusztul is. Hát ez, ez, deák uram, ez háborítja a közbékességet Erdélyországban ma is.

— Hát ha még tud vala beszélni! — mondta inkább magának a deák. — Ha megzendítheti vala orgonahangját, s beledörögheti a diéta fülébe a maga igazát. Hol lettek volna akkor kigyelmetek, Ádám János uram, doktorokkal, tanácsuraikkal s praktikájukkal együtt! Hej, hogy nem tud vala akkor szólani, hogy éppen akkor nem tud vala!

— Deák uram! — botránkozott meg Ádám János. — De hiszen kigyelmed valósággal rajong ezért az istenkáromlóért! Talán elhagyá apjaurának hitét, s a kolozsvári vallást követné?

— Nem én, Ádám uram. Az igazság azonban igazság marad, akár milyen hitben is szülessék valaki.

— Hát... szépen vagyunk. Valóságos conspiratio. De megjelentem én ezt a doktor uramnak, majd lesz nékie medicinája erre is, azt megmondhatom!

— Bolond beszéd! — vágott most közbe a tisztartó. — Nem úgy értette azt deák uram, amit monda. Hűséges követője ő az anyaszentegyháznak, s fejedelem urunkat is igen adorálja.

— Hagyja csak, tisztartó uram. — Rándított vállán a deák. — Megfelelek én magamért a fejedelem előtt, akármit fondorkodjék is a doktor.

— Bolond! — súgta a fülébe a tisztartó. — Ne állj oda argumentálni ezzel a bérencel. Bíz rád a dolgot. Én tudok bánni az ilyen galádokkal. Bár csak kiküldtelek volna, mielőtt egy szót is szólasz! Jöjj, csilapodj meg, s hagyd rám e kígyót.

Azzal védencét karonfogva, kényszerítette, hogy az ablakmélyedésbe lépjen vele.

Csend lett. Ádám János fekete arcán gúnyos mosolygás futott át: élvezte diadalát. A csendet azonban egyszerre hang zavarta meg. A szomszédos szobák valamelyikéből jöhetett, de bár a vastag falak sokat tompítottak rajta, s hallhatólag nem is volt teljes, olyan mélységgel bűgött mégis, hogy tisztán lehetett érteni minden szavát:

„Te vagy Uristen oltalmok
Hatalmas erős gyámolok
A Te hív tanítóidnak.
Szőlődben plántálóidnak,
Te vagy őrzője népednek,
És ótalma hivednek,
Paizsa Te szent igédnek”.

A három férfi feszülten figyelt. Egyiknek csupa lángolás volt az arca, a másiké fakó-feketére sötétedett, a harmadikon meghatottság látszott.

— Felébrede! — sugta lelkes szavakkal a deák. — Tisztartó uram, felébrede!

— Ki az? Ki szóla itt? Kié ez a hang? — sziszegte Ádám János.

— Nem ismerné e hangot, Ádám uram? — gúnyolódott a deák. — Valóban nem tudná, kié?

— De hiszen... de hiszen nem tud szólni! A diétán is csak suttoga, azóta se hallá senki... — hebegett a doktor embere,

A deák átszellemült arccal sugta inkább, mint mondta:

— Most szól! A hangja ma reggel megjöve. Ott valék mellette, csendesen beszélgetünk, s mint mindig, ő csak suttogva szólott, hanem egyszerre a hangja megtelék. A régi, tisztartó uram, a régi! Mint Fejérvárott, és Váradon, és Tordán! Hallgassa csak! Most ismét szólni kezd...

„Fulmina, crux, gladius Papparum
mortis imago
Nulla viam veri vis prohibere
potest”...

Még zengett a hang tovább, de most már nem bírt magával a deák. Kiszabadította magát a tisztartó kezéből s odaugrott az elképedt Ádám János elé:

— Hallja, Ádám uram?! Tudja-e már, hogy kié ez a hang? Ráismer a versre? Ráismer, persze, a szemiből látom. Mikor ott nyomorgatá szegényt a kazamatában, s ő fáradt hangjával suttogva sem tudott már nem-et mondani, felírta börtöne falára ezt a verset, s aztán csak oda mutatott, amikor kigyelmed kérdezé. Ez volt a felelet. Emlékszik-é? Most már tudja, ugyebár, hogy kié ez a hang? Hej, irgalmas Isten, nagy a Te kegyelmed! És ellenállhatatlan a Te kezed! Reszketek, sötétben fondorkodó doktorok! Ez a hang ismét szólni tud és szólni fog. Betölti harsona szavával Erdélyországot újra, Váradtól le

a Hargitáig, s úr és nép összegyűl ismét, hogy helyreállítsa az igazságot! Mi lesz most veletek, Ádám uram, hová bujik majd a drágalátos doktor? Most melyik országba szalad, hogy ármánykodását újra kezdje?! Hogy az emberek naponta arcul ne köpjék?!

Ádám János egyszerre olyan kicsi lett, mintha Isten hatalmas keze nyomta volna össze:

— Ezt... ezt nem szabad — hebegte elfehéredett ajakkal.

— Nem szabad?! — kacagott a deák. — Az Uristennek akar diktálni, kigyelmed, hogy mit szabad? Déva várát süllyeszted-e el, hogy vele vesszen a hang is, amitől remegsz? Ezt a hangot már el nem némíthatod. Ez az Isten hangja! Mert az elnyomatott igazság hangja. Rettegj Ádám János, s mondd el utolsó imádat, mert ez a hang megingatandja a földet alattad, s benne eltemet!

— Tisztartó uram, — ugrott fel a feketearcú ember, — szólítsa a darabontjait! A vár legsötétebb kazamatájába csukassa azt az embert, láncoltassa a falhoz. Pár hét alatt majd végez vele ez a novemberi nyirok.

— Tisztartónak küldtek a várba, nem bakónak. — Nézett végig rajta megvetéssel a tisztartó.

— Ugy-e? Hát jó, így is jó, tisztartó uram. Megyek akkor tovább, megyek Fejérvárra, hozok majd onnan katonát. De jaj lesz kigyelmeiteknek, ha addig őt innen kiengedik!

Azzal elrohant. Az ajtóban azonban még egyszer megállt, s ádáz hangon szólt vissza a terembe:

— Tisztartó uram! Szép birtokám az a Polyánka. Kár is lett volna holmi parasztnak! — Azzal kilépett az ajtón.

— Eredj és a pokol mélységes fenekéig meg se állj — szólt utána a tisztartó megvetéssel. Aztán a deákhoz fordult:

— Te, Isti, igazán beszélél?

A deák ránézett, hiányzott már az arcáról minden hetvenkedés, szomorúsággal volt helyette mind a két szeme telve:

— Amiként a gyertya kialvás előtt még utolsót lobban, s fényével megvilágítja a szobát, azonképpen...

Nem mondotta tovább, elcsuklott a hangja.

A tisztartónak is meghajlott a feje:

— Így gondolám én is. Dehát akkor mi a fészkesnek ijesztél így reá erre a nyomorultra?

— Hogy megszabaduljunk tőle. Nem hagyta volna nyugton utolsó perceiben sem amiatt az átkozott reverzális miatt. Mire Fejérvárra ér, s katonát szerez, beletelik két nap, hanem három. S hol leszen akkor már az én megfáradott gazdám.

Elhallgatott. Hallgattak mind a ketten. Ismét ott álltak az ablakmélyedésben, s az ólomkarikás ablaktáblák közelin át lenéztek a völgybe. Szél-rázta, ujjnyi nyílások tátongtak az ólomkeretek között, jól ki lehetett rajtok látni.

— Mennyi ideje lehet még vajjon? — kérdezte a tisztartó csendesen.

— Estvére vége, s ha nem, éjfélre biztosan.

Hallgattak ismét. Szemük a lent kitérülő pompázatos tájat járta. Ezüstös szallagként kigyózott messzi célok felé a Maros, s partján az Aranyi hegy úgy nézett utána, mint szelíd édesanya pajkosan vágató gyermeke után.

— Kitisztula — jegyzé meg csendesen a deák.

— Ki — hagyta rá elgondolkozva a tisztartó. Aztán hozzátette: — Vajjon hová temessük?

— Erről beszélgetünk a reggel — felelt a deák. — Mondám, hogy kikényszerítjük prédikátor uramtól a temetőt, azt felelé: ne tegyük. Halálával sem akar békétlenséget okozni senkinek, amint életében sem akara.

— Jobb is, még kihánynák nyugvó csontjait, amikor mi már nem leszünk — vélte a tisztartó, s hozzátette keserű hangon: — A krisztusi szeretet szent nevében.

— Hanem láta az út mellett egy dombot — folytatta a deák — s azon egy messzire látszó római követ. Szeretne ott nyugodni, csak nem tudja: lehet-é? Az a domb fejedelmi birtok. A várhoz tartozik.

— Az igazságos Istenre mondom — csattant fel István tisztartó hangja, — ott fog nyugodni hát!

Meghatottan hallgattak mind a ketten. Lent a völgyben már szürke árnyékok ütöttek tanyát, lefelé hajlott a nap. Idefent azonban még világos volt és ragyogás.

— Estveledik — szólt csendesen a deák, de szorongás volt a hangjában.

— Estveledik — visszhangozta a tisztartó is szomorúan. — Fiam, amit az Isten akar, annak meg kell lenni. Jöjj, búcsúzzunk el tőle.

A deák nem tudott szólni, elvette

hangját felséges közelségével a halál. Csak reá-bólintott némán. A tisztartó karonfogta, aztán halk, óvatos léptekkel megindultak a szomszéd szoba felé.

A hang odabent már rég elhallgatott. S most, hogy az ajtó nyílt,

nem hallatszott más, csak egy fáradt kebel lassuló zihálása.

Aztán becsukódott az ajtó s nem hallatszott már az sem. Csend lett. Isten járt erre, elhallgatott a világ.

A nap pedig símán, szelíden lenyugodott.

Szent-Iványi Sándor.

Milyen legyen a budai templom?

A Budán építendő unitárius templom kérdéséhez sokan szóltak hozzá. Legyen szabad jó későre nekem is néhány megjegyzést tennem. Stílusa fölött nem vitatkozom, csupán annyit jegyzek meg, hogy bizonyára sokon kívánjuk, miszerint agyon ne modernizálják, hanem legyen meg a tekintélyes templom formája, ha valamivel többbe kerül is, mert templomot nem lehet minduntalan frisset építeni. Épen ezért eldugni sem szabad, hanem tekintélyes központi forgalmi helyen, szép környezetben álljon. Ha a székesfőváros olyan helyen ajánlana fel értékes telket, amely fenti követelményeknek nem mindenben felelne meg, köszönettel el kell fogadni azzal az engedéllyel, hogy legyen szabad a telket akár magántulajdonossal is elcserélni, ha olyan helyet kapna érte az egyház, amely úgy területileg, mint szép fekvés és központiség szempontjából megfelelő volna és a város rendezési, szépítési és bármilyen bizottságai szerencsésnek találnák a választást. Például a Szebeni Antal téren három olyan sarok van, melyben válogatni lehet, hogy melyiket kaphatók meg. Mindhárom megfelelne a templom céljainak. Tabán gyönyörű zöld óriási sétányára, ligetére, domboldalára nézne. Még egy kisebb méretű templom is kiemelkednék, mert minden oldalról lejtősödik körülötte a talaj. Csupán a királyi palota felé emelkedik azonnal, de az akár háttérnek, akár szembenállónak csak szép lehet. Én nem találtam Budán megfelelőbb és szebb helyet. A déli vasút sínhálózata mögötti helyek nagy fejlődésnek indultak, a temető felé a forgalom is nagy, mégis eltemetjük új templomunkat, ha arra felé építjük. Az általam ajánlott hely közelében van ugyan egy katolikus templom, de valamivel mélyebben az utcában és a közismert szerb templom, amely útban van, a nagy térséget épen elzárja a szem elől és valószínűleg rájönnek, hogy azt el lehet gurítani — mondjuk a hegy tövébe, ami jól mutatna és ma már nem ismeretlen dolog, a főutcán is arrább vittek így egy templomot néhány év előtt.

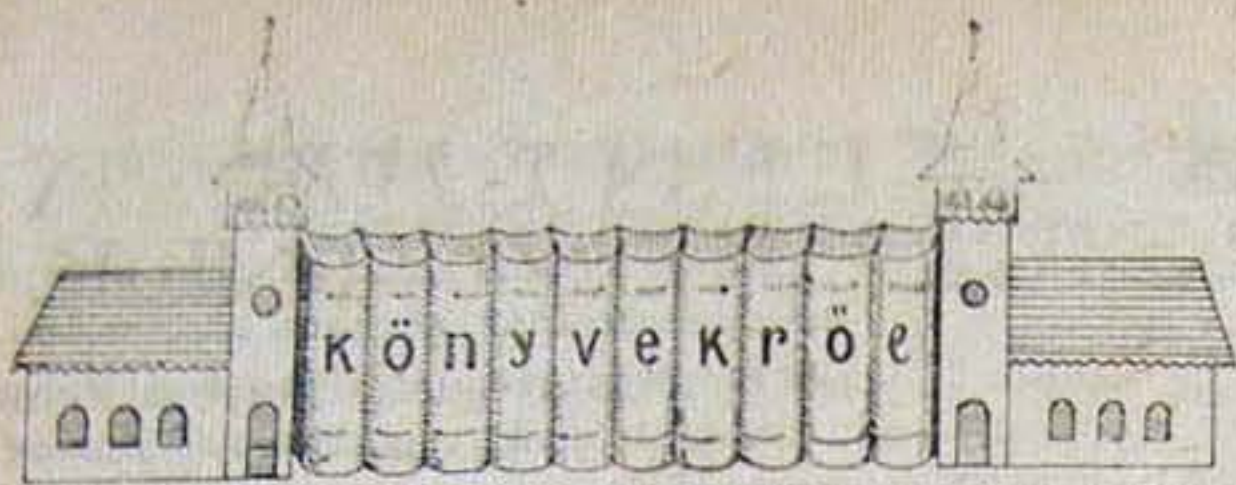
Elismerem, hogy a legszegényebb keresztény egyházak közé tartozik ma az unitárius egyház, de épen ezért kell e túlságos takarékoságtól óvakodnunk, mert nem egyhamar lehet

ismét egy templomot építeni, ez tehát legyen lehetőleg impozáns, szép és ha nem lehet megfelelően nagy, talán lehet úgy tervezni, hogy később is magasítható, oldalépítkezésekkel nagyobbítható legyen. Elhiszem, hogy nagy anyagi megterhelést jelent, de nem kívánom adományokból felépíteni, amikor egyenlőtlen és bizonytalan a hozzájárulás. Szeretném az arányos hozzájárulást elérni úgy, hogy senki se röstelkedhessék csekély fillérjei miatt és senki se érezhesse magát többnek, mert tízszer annyit adott százszor akkora jövedelméből. Ez úgy érhető el, ha mindenki egyházi adója arányában járul hozzá. Nincs módomban számításokat csinálni, tehát egyelőre csak gondolomra javasolom, hogy mindenki egyházi adójának 50%-át fizesse évenként mindaddig, míg a templom költségei, az adósság ki nem lesz fizetve. Én erre a célra már be is küldtem azt a csekély összeget, ami körülbelül jövő évi egyházi adóm 50%-át teszi ki. Ha megállapítják az illetén hozzájárulás mérvét és elfogadják javaslatomat, akkor szívesen fizetem ezt tovább évenként mindenkivel együtt. Ez tehát nem adomány, legfőlegbb önkéntes adózás, amit közgyűlési határozattal mindenkire ki lehet terjeszteni. Az unitárius egyház nem terheli hivatásosok, tehát semmi ok nem volna békételenségre, ha ezt az egyenlő arányú hozzájárulás elvét megvalósítaná az egyház. Nekem legfőlegbb az esnék jól, hogy valószínűleg első vagyok, vagy legalább az elsők között, aki tényleges befizetést eszközölt, bármily szerény mértékben is.

Dr. Udvarnok H. Antal.

RÁDIÓ KÖZVETÍTÉSI istentiszteletünket február hó 6-án. Prédikál: Lőrinczi Géza nagybányai lelkész.

Esperesi vizsgálatok sorrendje a következő: Január hó 23-án Pestszentlőrincen, február 6-án Debrecenben, február 13-án Budapesten. Az esperesi vizsgálószerk alkalmával ősi szokás szerint, az istentiszteleten az esperes szolgál. A budapesti egyházközségben február 13-án, az esperesi vizsgálószerk kiszállása alkalmával összehívott közgyűlés miatt a 11 órai istentisztelet elmarad.

Heltai Gáspár: A böles Esopusnak és másoknak fabulái és oktató beszédei, valamint azoknak értelme. Kolozsvár 1564, azaz Tevan nyomda, Békecsabán, 1943. Unitárius ember számára szívdobogatóan érdekes könyv. Hiszen Heltai Gáspár, a nagy unitárius nevelő, történetíró, teológus s kolozsvári unitárius lelkész egyik művének újbóli kiadása ez a könyv. Ez oktató mesék különben önmagukban is érdekesek, hiszen legtöbbjük közszájon forog, s ezeknél az az érdekes, hogy miként írta azt meg Heltai, vannak azonban olyanok is, amelyek nem forognak közszájon, de amelyeket érdemes közkinccsé tenni. Különösen érdekes aztán a minden mese után következő morál, vagy tanulság, mert ez meg aztán teljesen Heltaitól származik. Mai ember számára igen helyes és értékes munkát végzett Keleti Arthur, aki az eredeti és számunkra már sokszor érthetetlen kifejezéseket s általában az egész szöveget átírta, viszont csak valamennyire is buvárkodó természetű ember bosszankodva fogadja, hogy az egész könyvben sehol sem tudja megmondani, milyen a Heltai stílusa. Igaz, hogy tetemesen több költséggel járt volna egy synoptikus kiadás, melyben egyik oldalon Heltai szövegét, a másikon Keleti Arthur szövegét olvashatta volna az ember, de azt hisszük, megérte volna. Katolikus testvéreink így szokták kihozni Szent Ágoston vallomásait, Kempis Krisztus követését stb. Ettől függetlenül a könyv már csak kiállítása miatt is a karácsonyi könyvpiac nagy eseménye. Sz. I. S.

Százezzer szív sikolt. Dr. Németh Kálmán új könyve. Amíg ezt a könyvet meg nem írta, addig úgy ismertük Németh Kálmánt, mint egy komor tanakot, ahogyan utat tör a hazatelepülőknek. Azt hittük, hogy szimpatikus küzdelme véget ért akkor, amikor a hernyótalpak nyomában Bácskába özönlött a száműzött bukovinai székelység. Mikor azonban kezünkbe vesszük ezt a varázslatosan szép könyvet, akkor új csodára ébredünk. A tank olyan tökéletes *muzsikajátékká* változik, mintha *Gárdonyi* és *Mikszáth* lelke költözött volna belé. Bátran megnyilatkozó emberiesége, őszintesége, szinte forradalmi és mégsem ronszó szókimondása, ragyogó nyelvezete tesz egyedülvalóvá Németh Kálmán életvallomását. *Szilágyi Ödön*, a Rádió-Élet főszerkesztője úgy nyilatkozott erről a könyvről, hogy a legcsodálatosabb írás, amit életében olvasott. Megrikatta, de gyógyítóan meg is kacagtatta. *Dr. Ortutay* Gyula pedig azt írta erről a könyvről, hogy általa Németh Kálmán a nemzet nagy nevelőjévé magasodott. Bár ennek a verőfényes *Golgotának* olyan állomásai vannak, ahová más halandó el nem juthat, szerző mégse lesz sehol fontoskodó. Ellenkezőleg!... Olyan derűs bájjal és szellemességgel írja le útjait, mintha *Stanleyt* hallgatnánk. Az 520 oldalas könyv, amelyről *dr. Tamás József* azt állítja, hogy 25 év óta ez a legszebb magyar könyv;

közel 200 képpel, faxymilével, *Márton Lajos* festőművész fejleceivel és táblájával jelent meg Papp Géza szabadkai nyomdájában. Megrendelhető 28 pengőért a szerzőnél Bácsjózseffalván, valamint könyvkereskedőknél. Őszintén irigylem azokat, akik még nem olvasták, mert élvezet és nagy gyönyörűség vár rájuk. D' André Károly.

Csokonai Vitéz Mihály: Dorottya vagyis a Dámák diadala a Farsangon. Tizedik Hungária könyv. Nem hiába jubiláris kiadás — már tudniillik a Hungária nyomda és könyvkiadó történetében jubiláris, de nyugodtan elmondhatjuk, hogy a legszebb magyar könyv, amely a karácsonyi könyvpiacra megjelent. Ugy a papír (bordás antik nyomó), mint a gyönyörű illusztrációk (*Divéky József* eredeti fametszemetei), de a betűtípus (*Bodoni* antikva betűk), a kötés és természetesen a szöveghűség és a magyarázatok (melyeket *Vajna János* ellenőrzött) irodalmi eseményé teszik ennek a könyvnek a kiadását. A Hungária Könyvkiadó már többször lepett meg hasonlóan szép kiadványokkal, de valahogyan ez minden eddigit felülmulni látszik. Aki szereti a szép könyvet, na és — nem utolsósorban, aki ismét el akarja bájoltatni magát *Csokonai Vitéz Mihály* e „fursza vitézi versezet”-ével, az sietve megszerzi magának ezt a könyvet. Sz. I. S.

Dr. Gyalui Farkas: Hatvan éves irodalmi munkám, 1882—1942. Kolozsvár, 1943. Amikor ezt a füzetet kezembe veszem, régi kolozsvári emlékek elevenednek fel a lelkemben. Olyan emlékek is, amelyeket írásból merítettem. *Dr. Gyalui Farkas* úgy is, mint a kolozsvári egyetemi könyvtár megteremtője, s úgy is, mint Erdély szellemi életének egyik irodalmilag és szervezésben egyaránt kiváló munkása, hatvan éven keresztül összeforrott Kolozsvárral és Erdéllyel. Munkásságát elismerte a *Petőfi Társaság*, az *Erdélyi Irodalmi Társaság* és a *Kemény Zsigmond Társaság*, mely tagjául s az E. I. T. meg épen tiszteletbeli elnökévé választotta, ezeknél a hivatalos elismeréseknél azonban szinte még több a közvéleménynek az a lelkekben begyökeresedett tudata, hogy *dr. Gyalui Farkas* egészen az övék, sorsvállalásban, előmenetelben és dicsőségben egyaránt. Igen érdekes ez a bibliográfia, melyet saját munkásságáról állított össze. Érdekes már maga a gondolat is, mert ki tudna pontosabb bibliográfiát adni valakinek a műveiről, mint maga a szerző. Érdekes azonban és értékes az a sokoldalú és komoly irodalmi munkásság, amelyet ez a bibliográfia tükröz. Adja Isten, hogy 1942 még távolról se jelentse *dr. Gyalui Farkas* irodalmi munkásságának a végét. Sz. I. S.

Dr. Kozma Viktor nevére szóló iratokat találtunk egyházközségünk birtokában lévő egyik kép vászna alatt. Az iratokból megállapítható, hogy *Kozma Viktor* atyánk fia *Kozma György* unitárius lelkész fia. A megtalált iratok között van egy keresztelési anyakönyvi kivonat, egy doktori diploma, egy érettségi bizonyítvány, mit a székelykeresztúri gimnáziumunk állított ki és más bizonyítványok is. Illetékes kellő igazolás után átveheti a talált iratokat szerkesztőségünkben.

Biblia olvasása közben

Máté evangéliuma 13. rész, 1—9, 18—23 v.

Mikor hálát adunk az 1943. esztendő utolsó óráiban azért a nagy kegyelemért, hogy ennek az évnek minden terhe elviseléséhez az Isten gondviselő ereje hitet, reményt és erőt adott, — az 1944 esztendő 366 napja, mint fehér lap mered elénk. Nem tudjuk, mit hoz a jövő. Szinte visszarettenünk ettől a bizonytalanságtól, különösen a mai nehéz, küzdelmes időkben. Azonban, ha vissza emlékezzünk azokra a nagy küzdelmekre, amiken 1914 óta keresztülmentünk, hálát adunk a gondviselő Istennek, hogy a jövőt végtelen bölcsességgel eltakarta előlünk. Mint Jézus mondja: „Elég a napnak a maga baja”. Bízunk a jövő év minden napját legbölesebb gondviselőnk, a mi égi Atyánk kezébe. Nála van a mi sorsunk a legjobb helyen. Inkább arra törekedjünk, hogy ezekben a nehéz, küzdelmes időkben is megtaláljuk a mi lelki vezetőnket. Amint ezeket a fenti igéket olvassuk, önkénytelenül is megjelenik lelki szemeink előtt a nagy Magvető méltóságú alakja, amint meghajlott derékkal veti az evangélium magvait, hogy mennél jobban és mennél szélesebb körben kerüljön a megértő szívek mélyébe. Milyen eredménnyel? Elmondja ezt ő maga ebben a példabeszédben. Miért nem mindig hoz gyümölcsöt a gondosan elvetett mag? Elmondja azt is hozzáfűzött magyarázatában. Ehhez sem hozzáadni valónk, sem elvenni valónk nincs. Tökéletesebben úgy se tudnánk elmondani. Jelenleg csak arra figyeljünk, hogy mi hogyan tehetjük az új esztendőben lelkünket alkalmasabbá az evangélium befogadására. Első sorban teljes lélekkel kell az evangéliumot olvasnunk és hallgatnunk, nem úgy, mint egy divatos regényt olvasunk, vagy egy mai eseményt hallgatunk, hanem szívvel-lélekkel, hogy annak tanítása és nevelése vérünkbe váljon. Így nem esik az útfélre egyetlen egy mag sem. Szedjük ki lelkünkben a ridegség, a közömbösség, a türelmetlenség, a gyűlölet, az önzés, az irigység, a részvétlenség, a lelketlenség köveit, hogy azok helyén is termékeny, jó talajra találjon az evangéliumi ige. Szedjük ki a világi gyönyörök és a lelki szárazság töviseit, hogy ne fojtsuk el sehol se az evangélium vetését lelkünkben. A részvét, a gyász s a bűnbánat befelé törő könnyeivel áztassuk meg szívünk talaját, hogy a szívünkbe eső magvak hozzanak gyümölcsöt, annyi, amennyire képesek vagyunk. Forduljunk a mi egy igaz élő Istenünkhöz, az új esztendő küszöbén kegyes jóindulatáért: adjon lelki erőt, hogy bizakodó lélekkel nézzünk az új esztendő elé és adjon lelki éhséget, hogy az evangéliumot buzgó lélekkel olvassuk és hallgassuk.

Ujvári László.

Rádió közvetítette istentiszteletünket január hó 2-án. Szolgált Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész. A szót Berei Mária énekelte Érsék Mária orgonakíséretével.

JELENTJÜK A GYÜLEKEZETNEK

Rádió avatás. Egyháztársadalmi egyesületeink az egyházközség támogatásával egy rádiót vásároltak, melynek szekrényébe egy gramofon is be van építve. Első alkalommal december 19-én használták, mikoris egy kis házi ünnepség keretében Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész avatta fel.

Gyülekezeti napot tartottunk január 4-én d. u. 5—8 óráig. Híveink igen szép számban vettek részt ez alkalommal is és egyházközségünk fontos kérdéseiről beszélgettek. Legközelebbi gyülekezeti napunkat február 8-án d. u. 5—8 tartjuk ugyancsak a Koháry-utca 4. szám alatti gyülekezeti teremben. Kedves atyánkfiait ez alkalommal is szívesen látjuk és várjuk.

Karácsonyfaünnepélyt rendeztünk ez évben is, december 22-én a Koháry-utcai templomban iskolás gyermekeink részére. Ez alkalommal az ünnepély műsorát cserkészcsapatunk tagjai adták. A cserkészfiúk karácsonyi énekeket adtak elő, majd Szolga Ferenc lelkész imádkozott. Égeni Attila cserkész tiszt beszélt az ünnepség jelentőségéről, Kádár Ferenc cserkész pedig egy szép karácsonyi verset mondott el. Ezek után a cserkészek egyenként gyújtották meg a karácsonyfa gyertyáit az idegenben lévő unitárius egyházközségek egyházközségeire való emlékezéssel. Nőszövetségünk munkája és egyházközségünk támogatása folytán ez évben is sikerült összeállítani a gyermekek részére szánt szeretetsomagokat és azokat az ünnepély keretében ki is osztották.

Leányegyletünk karácsonyi ünnepélyt rendezett december 19-én. Ez alkalommal leányegyletünk csaknem minden tagja, beleértve a régi tagokat is, részt vett ezen a kis ünnepségen s a szeretet jegyében töltötték el együtt egy pár órát.

A karácsonyi ünnepek alkalmával híveink igen szép számban vettek részt az istentiszteleteken. A két ünnepnapon négy istentiszteleten 753 atyánkfia részesült urvacsorában. Az urvacsorához a kenyeret mindkét napra Schmidt Gusztávné, Vas Ilona testvérünk adományozta, bort pedig az ünnep másodnapjára Mann Józsefné atyánkfia adott. A mi egy Istenünk áldása legyen a jólelkű adakozókon.

Kérjük kedves atyánkfiait, közöljék velünk azokat a személyi híreket, előléptetéseket stb., amelyek időről-időre unitárius atyánkfialra vonatkoznak, mert szeretnők ezeket lapunkban közzétenni, de szerkesztőségünknek nem áll módjában a ma már öt- ezres lélekszámú budapesti unitárius egyházközség minden egyes tagjának életét nyomon követni, a hivatalos lapban megjelenő adatok pedig nem elégségesek arra, hogy megtudjuk: kire vonatkoznak azok.

Debrecenben karácsonyfaünnepély volt dec. 23-án. Ferencz József lelkész imádkozott, Pap Évi, Boér Margit és kálnoki Kiss Sándor tanulók szavaltak. Este a gyülekezet tagjai délerdélyi menekült családokat vendégeltek meg.

A debreceni egyházközség december 5-én tisztújító közgyűlést tartott, melyen gondnokká újra dr. Egyed Jánost választották meg, teljes egyhangúsággal. Pénztáros: Mikó István, jegyző: Kerekes Ferenc, a presbitérium tagjai között a helybeliek mellett szép számmal vidékieket is találunk: Blaskovits Mihály, Deák György, Gönczi Árpád Eger, Létay Gábor Nagy-kálló, Szentannay Sámuel Karcag, Tóthfalussy Géza, Bakos István, vitéz László Árpád Kassa, Nemes Dénes, Péterfi Lajos, ifj. Szabó László Tiszaigar, Végh Gyula Nagy-kálló, Felszeghy Gábor, kálnoki Kiss Sándor, dr. Kerekes István Szerencs, Kövendy Ferenc, Mester Lajos, dr. Mikó Gyula, dr. Szentpály Kálmán. A presbitériumnak hivatalból tagjai még az egyházközség területén lakó egyházi tanácsosok: dr. vitéz Kozma György felügyelő gondnok, dr. Imreh Dénes Miskolc és dr. Vernes István Nyíregyháza.

Dunapatajon december 24-én tartották meg a karácsonyfáünnepélyt. Szolga Ferenc lelkész imádkozott és beszélt a karácsonyi szeretetről, majd az iskolás gyermekek mondtak verseket. Minden gyermek ajándékot kapott, mit az ünnepély keretében osztottak ki. Az ünnepély sikere a dunapataji nőszövetség és különösképen dr. *Kendecsy* Pálné afia áldozatos munkájának köszönhető.

Füzesgyarmaton közművelődési estet rendeztek advent idején. Délelőtt az istentiszteleten Ferencz József lelkész imádkozott, dr. Abrudbányai János dékán prédikált, Darkóné Gyulay Janka tiszteletes asszony pedig énekszólót adott elő. Darkó Béla lelkész üdvözlésére dr. Gelei József főgondnok válaszolt. Az istentisztelet utáni presbitériumi ülésen az iskola ügyeit beszélték meg. Az esti ünnepeken Darkó Béla lelkész, dr. Gelei József főgondnok, dr. Abrudbányai János dékán tartottak beszédet, Gacsáry Margit és Bedő Béla teol. akad. hallgató verseket mondtak. A bezárót Ferencz József lelkész tartotta. Az egytálételes vacsora alkalmával Kiss János ref. lelkész és Fröhlich János r. k. világi elnök a magyar egységet méltatták.

A Heltai Gáspár Bibliakör január hó 6-án kezdte meg újra működését. Ez alkalommal Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész „Kereszténység és haladás” címen egy magyarázat-sorozatot indított be. Az első előadás, melyen 90-en vettek részt, a következő sorrenddel zajlott le: Az unitárius kamaraegyüttes Józán: „Hozzád megyek Uram”... c. szerzeményét játszotta, majd a vezető-lelkész előfohásza után a gyülekezet énekelt. Bibliaolvasás előzte meg Berei Mária, a m. kir. Operaház tagja énekszólóját, ki Händel: Largo c. művét énekelte saját harmonium kíséretével. Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész bibliamagyarázatát teljes érdeklődés mellett tartotta meg. A sorrendet utóének zárta be. Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész bejelentette, hogy az elhunyt Dimény Mózes postafőigazgató helyére, az elnöki tisztségre keblí tanácsunk dr. Barabássy István kir. járásbíró atyáncfiát kérte fel. A megjelentek örömmel vették tudomásul a keblí tanács intézkedését. Barabássy atyáncfiának lapunk részéről is jókívánságunkat fejezzük ki s munkájára Isten áldását kérjük.

Unitárius Nőszövetségünk ezúton mond hálás köszönetet azoknak a hittestvéreinknek, akik 1943. nov. 14-i és dec. 8-i előadásokon felülfizettek és hozzájárultak ahhoz, hogy több könnyet tudjunk letörölni és több reászorulóknak legalább karácsony napjait derűsebbé tegyük. Megköszönjük azonkívül asszonytestvéreinknek, hogy a buffethez hozzájárultak s ezzel is növelték mindkét estünk sikerét, amelyeknek jövedelme szegényeink segélyezését szolgálta. Nov. 14-i felülfizetések: Albert Jánosné 6, Buzogány Anna 1, Elek Endre 8, Engel Györgyné 8, Gábor Antalné 4, dr. Havas Béláné 8, Kelemen Béla 2, Kereki Gábor 8, dr. kálnoki Kiss Jenő 8, kálnoki Kiss Jenőné 8, Mátéffy Zoltán 8, özv. Nyirő Gézáné 1, Péterffy Gyula 3, Ráduly Jánosné 8, Rédiger Károly 3, Kisgyörgy Áron 3, Sigmond Sándorné 2, Simándy Tamás 8, Szent-Iványi Sándor 8, Székely Kocsárdné 3, Polgár Margit 1, Ujvári László 3. — Dec. 8-i felülfizetések: Bauer Imréné 8, Csucsy László 2, Gábor Antalné 8, dr. Gáspár Mózes 8, Jacobi Sándor 1.40, Kaszay Panni 8, dr. kálnoki Kiss Jenő 10, kálnoki Kiss Jenőné 8, Polgár Lipótné 21, Ráduly Jánosné 8, Simándy Tamás 5, Zsigmond Lőrinc 4, Ütő Lajos 1.40 P.

Nemes adományok. Takács Béla gyárigazgató szegénygyermekünk részére hat rend ruhát és hat pár cipőt adományozott. Ez az adomány annál elismerése méltóbb, mert Takács Béla gyárigazgató úr nem is unitárius. Ugyancsak ki kell emelnünk a sok nemes adományozó közül, akiknek névsorát lapunk más helyén közöljük, Somogyi Andor gyárigazgató atyáncfiát, aki ebben az évben is 12 pár hócipőt ajándékozott szegényeinknek. A mi egy Istenünk áldása legyen ezeken a „jókedvű”, önkéntes és bőkezű adakozókon.

Máté Kálmán keblí tanácsos atyáncfiát, ki a Danuvia gyár főmérnöke, műszaki főtanácsossá léptették elő. Az előléptetés alkalmával szeretettel gratulálunk s életére és munkájára a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Ajtai Kovács József atyáncfiát a Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör Nevelésügyi Bizottsága vallásitanítási felügyelővé választotta meg. Kedves atyáncfiát, kit tanügyi téren végzett munkájával kapcsolatban nem kell külön bemutatnunk, új tisztében szeretettel köszöntjük s munkájára, valamint életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Udvarnok Tyttő első keresetét felajánlotta a Budán építendő unitárius templom javára. Nemes cselekedete önmagában dicséret. Szeretettel üdvözljük.

Mahler Sándor OTI igazgatói címmel felruházott aligazgató atyáncfiát igazgatóvá az V. fizetési osztályba kinevezték. Szeretettel gratulálunk s életére a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Kovács Kálmán, a köri nevelésügyi bizottság elnöke december 11-én meglátogatta a füzesgyarmati felekezeti népiskolánkat s elismerését fejezte ki a tapasztaltak felett.

I. Templomi sapka.

Karácsony előtti Istentiszteleten lányom annyira meghűlt, hogy már Urvacsorát sem vehetett és az ünnepek legjobb napjait ágyban töltötte. Én csak úgy tudtam épségben megúszni a dolgot, hogy a kóruson jó hátra, láthatatlanul az orgona mellé húzódtam és sapkát tettem. Igaz, hogy a templom már teljesen be van rendezve fűtésre, de maga a berendezés még nem melegít. — Utóvégre a nők, ha esetleg meg is hűlnek, de védekezhetnek kalappal-kendővel. Férfiak azonban fedetlen fővel ki vannak szolgáltatva. Hiába kapjuk a jóakarató kedves figyelmeztetést, hogy tegyünk házisapkászerű kobakfedőt a fejünkre, egyikünk sem meri, meg restelli, pláne, mikor a lelkészek nem járnak elől jó példával. — Amennyiben lehetetlen volna bizonyos egyensapkát bevezetni, amit ott helyben a lelkészi hivatalban, vagy könyvtárban vehetnénk meg, talán megoldható volna a kérdés úgy, hogy „propaganda” sapkát készíttessen az egyház, azt borsos áron árulja oly módon, hogy az mintegy jelvény mutassa, miszerint viselője az építendő budai templom lovagja. Ezzel a templomépítési alap növekednék és mi mentve lehetnénk a meghűléstől. Mert így télen sokan nem járhatunk templomba, nyáron pedig elmegyünk vidékre.

Hargita.

II. Jótékony adományok megváltása.

Brassai Sámuel ifjúsági egyesület, Cserkészek, Nőegylet, Gyermeknyaraltatás, templomjavítás. karácsonyi segélyezés stb., stb. célokra méltán és jogosan folynak a gyűjtések. Ezeknek a gyűjtéseknek az a hátrányuk, hogy néha olyankor érnek, amikor a legkisebb összeg is zavarba hoz némelyeket, máskor pedig nem tudja az ember, milyen arányban, mikor, hova, mennyit illik adnia az ő viszonyaihoz képest.

A székesfőváros a munkaképtelen szegények gondozására bevezette a megváltás rendszerét. Erre a célra bizonyos összeget befizetünk, azzal szemben felhívást kaptunk, hogy a kéregetőknek ne adjunk, mert a város állapítja meg, ki szorul igazán segélyre és inkább minden erre szánt összeget oda adjunk. Ezen példán okulva, de nem tetszésszerű felajánlással, hanem az egyházi adó arányában kellene megállapítani, hogy az egyházi adó hány százalékának megfelelő összeggel válthatja meg minden hívő egész évi mindenfajta jótékony adakozását, amit aztán az egyház arányosan oszt szét a szükséghez és méltányosságához képest az egyes célokra. Az ilyen váltásigcédula tulajdonos egész évben semmiféle gyűjtésre nem kap sem írásbeli felhívást, sem személyes gyűjtő felkeresést. Ez a megváltás nem kötelező. Aki akarja, megmarad a régi adakozási gyakorlat mellett. Viszont

a váltásigcédula tulajdonosnak is szabad bármilyen tetszése szerinti célra külön adományt, akár alapítványt is tennie, de felszólítani semmi adakozásra nem szabad, mert akkor elvesztené célját a rendszer. Az a megváltási összeg az egyházi adó arányában olyan magas összeg legyen, amennyit kitől-kitől egy év alatt elvárna az egyház, vagy amennyire legalább is számítana. Tehát akinek száz pengő az évi egyházi adója, annak a jótékony megváltási összege tízszer annyi legyen, mint akinek csak tíz pengő az egyházi adója. Mivel ez a megváltás nem kötelező, aki nem tartja kényelmesebbnek, megmaradhat a mellett a gyakorlat mellett, hogy minden egyes esetben saját mérlegelése mellett adakozik az egyes célokra. A váltásigcédulát azonban a névjegyzékben meg kell jelölni, mert ha ezek a váltásokon felül még külön felhívásokat is kapnak tévedésből, akkor az nem jó vért szül. A váltásigcédulának meg volna az a jó érzésük, hogy teljes mértékben és közmegegyezéssel eleget tettek minden egyházi támogató és jótékony kötelességüknek, nyugodt lehet a lelkiismeretük és adakozásuk mérvét sem bírálhatja senki.

Udvarnok.

Egyházközségünk a statisztika tükrében.

A január 2-i egyházközségi közgyűlésen elhangzott lelkészi jelentés egy része beszámol az egyházközség 1943. évi népmozgalmáról. A számszerű adatokat közreadjuk: kereszteltünk 34 fiút és 31 leányt, összesen: 65. Eskettünk: 65 párt, ebből tiszta unitárius házasság 6 volt. Reversálist hozott javunkra 4 férfi és 2 nő. Temettünk 39 esetben 28 férfit és 11 nőt, tehát kevesebbet, mint amennyi a kereszteltek száma volt. Konfirmáltunk 42 gyermeket, ebből 15 fiú és 27 lány. Betértek egyházunkba 12-en, ebből 5 férfi és 7 nő. Kitértek tőlünk 9-en és pedig 3 férfi és 6 nő. Vallás-tanításban 337 iskolás gyermeket részesítettünk, heti 46 órában.

Egyházközségi gyűlések. December 28-án egyházközségünk keblői tanácsa ülést tartott. Ez alkalommal az 1944. évi költségvetést tárgyalta le. Ugyanezzel a tárggyal foglalkozott január hó 2-án egyházközségünk közgyűlése is. Az előterjesztett költségvetést, melynek elkészítése Kelemen Béla vagyongazdálkodó gondnok lankadatlan lelkesedésének, áldozatos és építő munkájának eredménye, egyhangúlag elfogadta. A közgyűlés tárgysorozatából kiemelendők kell tartanunk Kelemen Béla gondnok atyánkfiájának bejelentését a vezető-lelkész választással kapcsolatban a vezető-lelkész atyánkfiájának ellen megindított vádhadjárat elintézéséről. A marosköri fegyelmi bíróság elsőfokon, és az egyházi fegyelmi bíróság Kolozsvárott másodfokon, nemcsak hogy a felhozott vádakat teljesen alaptalannak minősítette, hanem ítéleteiben a vádakat felhozó egyik lelkész atyánkfiáját elmarasztalta és az indokolásban magatartását elítélte. A közgyűlés a bejelentést egyhangú megegyezéssel vette tudomásul.

Az Egyházközség tulkiadásainak fedezésére 1943. december havában befizetett adományok, illetve hozzájárulások: özv. Belovány Istvánné 9.50, Engel Györgyné 36.—, Gyimesi István 10, dr. Csegezy Árpád Dunavecse 40, Benes Vincéné 50, Gergely Ilona 10, Burján Ferenc 6, Lőrincz Dénes 15, dr. Abrudbányay Zoltán 25, dr. Gál Jenő 40, dr. Siegfried Tibor és felesége 20, Mátéffy Zoltán 20, dr. Simándy Tamás 20, Elekes Endre 50, Mares Gyuláné 10, Steiner Miklós 20, Szende Gyula 10, Walentin Józsefné 2, Perey Mária 20, Kovács Gábor 40, Ujvári László 15, dr. Mikó Miklós 50, dr. Rubin Lászlóné 11.20, Hegedüs Szilárd 10, dr. Surányi Ede 10, Tóth Béláné 5, dr. Surányi Ede 8, dr. Simó Benedek 49.40. Irsal Ervin 30, dr. Benczédi László 20, dr. Zsakó István 45, Orbán Sándor 6, B. Mikó László dr. 10, Vajda András 20, Szép Gyula 20, Péterffy Tamás 20, Harmos Árpád 30, Orbán Etelka 15, dr. Csilléry Kálmán örökösai 100, Pál József 15, v. Máthé Béla 20, Ranzenhoffer Henrik 50, dr. br. Daniel Gábor 50, Schneider Ilona 10, Kovács Kálmán 20, Máthé Kálmán 50, dr. Ormos Ede 5.60, dr. Ormos János 10, Erős Istvánné 5, Beke Mózes 20, Máté György 5, dr. Hacker Béla 20, Székely Ferenc 20, Rédigér Béla 10, Fürst Andor Károly 50, Papp József 5, Bursán Kálmán Békéscsaba 5, özv. Cséry Lajosné 20, dr. v. Lázár János 200, Nagy Árpád 20, dr. Orbók Attila 10, Ranzenhoffer Henrik 40, Pákey Lajos 50, Katona Kálmán 10, IBUSZ Rt. 400. v. Filep József 40, dr. Molcsányi Gyuláné 20, Magyar Abroncs Kerékgyár R. T. 200P Keresztény Domokos 30 P, Engel Gyöngyorné 50 és Orbán Nagy Józsefné 30 P. Összesen 1865.— P.

A Nőszövetség karácsonyi szegénysegélyezésére az alábbi természetbeni adományok folytak be: Somogyi Andor 12 pár hócipőt, Takács Béla 6 rend fiúruhát és 6 pár cipőt, Tarján Árpád ruhaneműt. Elelmiszert adományoztak: Orbán Nagy Józsefné, dr. Molcsányi Gyuláné, Szegedi Márta, Steiner Miklósné, Sebők Ernőné, dr. Halász János, Jakobi Fülöpné, Csilléry Kálmánné, dr. Szén Ernő, Bauer Imréné, dr. Sibelka-Perleberg Arthurné, Rajk Imréné, Mátéffy Zoltánné, Kuthy Károlyné, Gyimesi Istvánné és Szent-Iványi Sándorné. A nemes adományokért ezúton mond köszönetet a Nőszövetség vezetősége. A pénzádományok elszámolását pedig lapunk következő számában tesszük közzé.

A Heltai Gáspár Bibliakör

jan. 20-án, csütörtökön d. u. 6 órakor

Kereszténység és haladás

cimen folytatja előadásait

V., Koháry-u. 4. jobbra I. emelet

Istentiszteletl sorrend február hónapban:

H O L	Melyik napon	Mely órában	Beszélgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	R 6	d. e. 9	Lőrinczi Géza
	6	" 11	Barabás István
	13	d. e. 9	Dr. Csiki Gábor
	20	d. e. 9	Kereki Gábor
		" 11	Szent-Iványi S.
	27	d. e. 9	Barabás István
		" 11	Szolga Ferenc
Unitárius Misszió Ház IX., Högyes-u. 3.			
	6	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	13	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Dr. Csiki Gábor
	20	d. e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	27	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
B) Körszettekben:			
MÁV-telepi prot. Imaház,	6, 20	d. u. 4	Kereki Gábor
C) Vidék:			
Dunapataj	6, 20	d. e. 10	Szolga Ferenc
		d. u. 3	
Debrecen	6	d. e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 5	Ferencz József
	2	d. e. 10	Ferencz József

Lelkészi Nyugdíjintézet javára az alábbi szíves adományok folytak be december hó folyamán: ifj. dr. Halász Jánosné 30 p, Móricz Ferencné 4 p, dr. Szegedi Istvánné és Walentin Józsefné 1—1 p, dr. Surányi Ede 15 p, özv. Jáky Nándorné és Tóth Mihály (Vác) 3—3 p, Pécsi Iván 5 pengő. Összesen: 62 pengő. Zsigmond pénztáros.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 317-529.
Csekk számlaszám: 30.400.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Szent-Iványi Sándor

Előfizetési díj egy évre 5—P.
A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

Megjelenik minden hó 15-én.